

УДК 339.977

Гужва І.Ю.

*кандидат економічних наук, в. о. ректора
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Статтю присвячено порівняльному аналізу перспектив економічного розвитку в Україні з використанням різноманітної інструментарію активізації зовнішньоторговельної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. За допомогою методів економічного моделювання проаналізовано потенційний вплив митно-тарифної лібералізації, спрощення процедур торгівлі та переходу до міжнародних стандартів якості на динаміку вітчизняного ВВП, імпорту, експорту, внутрішніх цін і промислового виробництва. Окреслено перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами Чорноморського регіону.

Ключові слова: зовнішня торгівля, моделювання, GTAP, лібералізація, вантажні перевезення, державні стандарти, Чорноморський регіон.

Гужва И.Ю. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ В МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЫНОК ТОВАРОВ И УСЛУГ

Статья посвящена сравнительному анализу перспектив экономического развития в Украине при использовании разнообразного инструментария активизации внешнеторговой деятельности отечественных субъектов хозяйствования. С помощью методов экономического моделирования проанализировано потенциальное воздействие таможенно-тарифной либерализации, упрощения процедур торговли и перехода к международным стандартам качества на динамику отечественного ВВП, импорта, экспорта, внутренних цен и промышленного производства. Определены перспективы развития внешнеторговых отношений Украины со странами Черноморского региона.

Ключевые слова: внешняя торговля, моделирование, GTAP, либерализация, грузовые перевозки, государственные стандарты, Черноморский регион.

Guzhva I.Yu. ECONOMIC PROSPECTS OF UKRAINE UNDER INTEGRATION INTO THE INTERNATIONAL GOODS AND SERVICES MARKETS

The article deals with comparative analysis of economic development prospects in Ukraine according to the various foreign trade enhancing tools. The potential impact of customs tariff liberalization, trade facilitation and transition to international quality standards on the dynamics of domestic GDP, imports, exports, domestic prices and industrial production is analyzed with application of economic modeling methods. Prospects of trade relations between Ukraine and the Black Sea region countries are identified.

Keywords: foreign trade, modeling, GTAP, liberalization, freight transportation, state standards, the Black Sea region.

Постановка проблеми. Приймаючи рішення про використання тих чи інших інструментів торгової політики, вітчизняний уряд зобов'язаний оцінювати їх сукупний вплив на характер торговельної політики і можливі дії у відповідь по принципу «дія – протидія» з боку торговельних партнерів. Практичне втілення державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності потребує здійснення конкретних економіко-математичних розрахунків, які дають змогу оцінити вплив запровадження заходів у зовнішній торгівлі на макроекономічні показники, галузі та види економічної діяльності.

Основою для подібних розрахунків у загальноприйнятій міжнародній практиці виступають моделі загальної рівноваги та модель міжгалузевого балансу, відома також під назвою таблиці «витрати – випуск». На сучасному етапі існує низка міжнародних проектів, які використовують і вдосконалюють моделі загальної рівноваги та розробляють нові бази даних «витрати – випуск» для здійснення комплексного аналізу міжнародної торгівлі. Найбільш поширеним у практичному застосуванні в провідних країнах світу та міжнародних організаціях, у тому числі СОТ, виступає GTAP (Global Trade Analysis Project). Метою проекту є створення глобальної бази даних, яка дає змогу кількісно оцінювати зміни у світовій торгівлі. На додаток до бази даних розроблена автоматизована модель загальної рівноваги. Дослідження та симуляційний аналіз у рамках GTAP дають змогу відповісти на питання, що буде в результаті змін режимів зовнішньої торгівлі окремої країни або навіть регіону. Зокрема, GTAP дає змогу оцінити вплив таких змін на макроекономічні показники, галузі економіки та окремі види еконо-

мічної діяльності. Так, із використанням саме GTAP у 1994 р. було організовано комплексне дослідження з метою визначення перспектив та наслідків для світової торгівлі в результаті прийняття угод в рамках Уругвайського раунду.

Разом із цим сучасний стан зовнішньої торгівлі України та динаміка надходження іноземних інвестицій у 2010–2015 рр. та на початку 2016 р. свідчать про існування низки суттєвих недоліків у формуванні та реалізації зовнішньоторговельної політики України. Усунення негативних тенденцій щодо зменшення обсягів експорту, втрати багатьох позицій на світових ринках, уповільнення надходжень іноземних інвестицій потребує невідкладних заходів із боку органів державної влади. За таких умов особливої актуальності набувають науково обґрунтовані прогностичні розрахунки динаміки розвитку зовнішнього сектора вітчизняної економіки за умов використання різних інструментів державного впливу на міжнародні торговельні потоки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей розвитку світового господарства й економік окремих країн за допомогою різноманітних методів економіко-математичного моделювання присвячено наукові праці багатьох вітчизняних учених, зокрема А.В. Матвійчука [1], Н.Л. Іващук [2], В.Л. Плєскач [3], С.А. Кучеренко і О.Д. Шарапова [4], А.І. Сухорукова [5], С.В. Бабкіна [6] та ін. Їх напрацювання зробили вагомий внесок у поширення і вдосконалення методик моделювання різних сфер економіки України на макро- та мікрорівнях. Однак використання моделей загальної рівноваги для оцінки розвитку зовнішньої тор-

гівлі України досі не знайшло належного втілення у вітчизняній науковій літературі, що обумовлює необхідність подальших досліджень.

Мета статті полягає в обґрунтуванні використання регуляторних механізмів активізації зовнішньоторговельної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання за допомогою методів економіко-математичного моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене економіко-математичне моделювання було

направлене на визначення наслідків, обґрунтування необхідності і пріоритетності застосування в Україні сучасних інструментів зовнішньоторговельної політики для інтеграції у світове господарство в цілому та регіон Причорномор'я зокрема. Оцінка торговельно-економічних відносин України та країн Причорномор'я в умовах посилення міжнародної торговельної співпраці здійснена на основі моделювання у системі GTAP, що здійснювалось на основі таких сценаріїв:

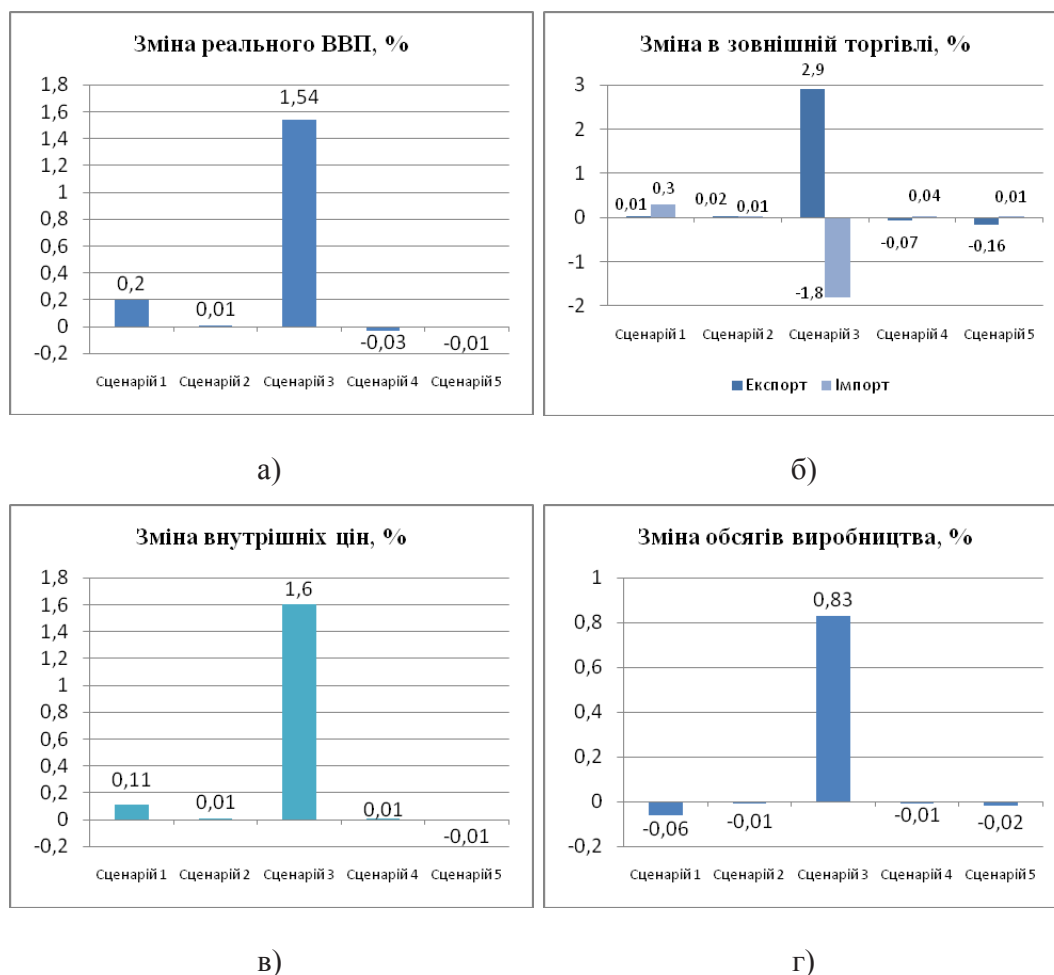

Рис. 1. Зміна основних макроекономічних показників за результатами моделювання

Джерело: власні розрахунки автора

Таблиця 1

Нова агрегація секторів економіки та регіонів світу моделі GTAP 9.0

Сектор	Коментар	Region	Регіони
GrainsCrops	Зернові та інші культури	Ukraine	Україна
MeatLstk	Худоба та м'ясні продукти	Romania	Румунія
Extraction	Видобування	Bulgaria	Болгарія
Foodprodnc	Харчове переробне виробництво	Turkey	Туреччина
OtheProcFood	Інше харчове виробництво	Russia	Російська Федерація
TextWapp	Текстиль та одяг	Georgia	Грузія
LightMnfc	Легка промисловість	Asia	Азія
HeavyMnfc	Важка промисловість	America	Америка
Ferrousmet	Чорна металургія	EU	ЄС
Metalprod	Вироби з металу	MENA	Близький Схід та Північна Африка
Util_Cons	Будівництво	Rest of World	Інші країни світу
TransComm	Транспорт і зв'язок		
OthServices	Інші послуги		

Джерело: складено автором

1. Вплив на вантажні перевезення з України до усіх країн світу в рамках технічних та технологічних змін (зокрема, зниження строку доставки) при умові зміни на 1%. Потребує зусиль із боку України, не вимагає додаткової взаємодії з країнами Причорномор'я; підлягає значній формалізації щодо реалізації технічної складової сценарію.

2. Вплив на вантажні перевезення до країн Причорномор'я в рамках технічних та технологічних змін при умові зміни на 1%. Вимагає взаємодії з країнами Причорномор'я та переговорного процесу й укладання угод.

3. Оцінка впливу гармонізації державних стандартів якості та безпечності продукції за умови наскрізного впливу на всі сектори економіки України (0,2% впливу, згідно з експертними розрахунками). Вимагає комплекс заходів законодавчого, економіко-технічного характеру та перехідного періоду.

4. Лібералізація торгівлі при умові зміни на 1% для виділених секторів (харчова переробна промисловість та металургія) у рамках процесів, що відбуваються у світовій торгівлі.

5. Зняття торговельних тарифних обмежень для виділених секторів (харчова переробна промисловість та металургія).

У ході дослідження розглянуто вплив на:

- основні показники – ВВП, зміни в обсягах експорту та імпорту, цінові коливання, зміни в обсягах виробництва;
- розподіл доходу.

Використовувався такий метод рішення, як Метод Ейлера (3 рішення, 2-4-6 кроків у рішенні, 98-відсотковий рівень точності рішення).

Структура вихідних даних та опис агрегації даних, на основі чого було проведено дослідження [7]:

- Базові дані Gtap Data Base;
- Базовий рік: 2011 (version 9.0, released in 2015);

- Нова агрегація – 11 регіонів, 13 секторів (табл. 1).

За результатами моделювання вплив на ВВП за умовами сценаріїв 1–3 є позитивним, найбільший внесок спостерігається за третім сценарієм (зростання на 1,54%). Дещо відчутний позитивний ефект у 0,2% зростання ВВП матиме і перший сценарій – спрощення процедур торгівлі та вдосконалення транспортно-логістичної сфери вантажних перевезень (рис. 1).

Для сценаріїв 1–3 спільним є зростання обсягів експорту. Найвідчутнішим воно буде за третім сценарієм, що передбачає адаптацію до міжнародних стандартів якості продукції, – 2,9%. Цей сценарій також є єдиним, за яким матиме місце падіння імпорту на 1,8% У решті випадків спостерігатиметься незначне зростання імпорту (0,01–0,3%), а за сценаріями 4 і 5 ще й падіння експорту на 0,07–0,16%.

Колівання внутрішніх цін передбачається незначне, і майже в усіх випадках має напрям зростання. Найбільше ціни зростуть за третім сценарієм (на 1,6%), оскільки перехід до нових стандартів якості передбачає додаткові витрати на переоснащення виробничих потужностей. Дуже незначне падіння цін (-0,01%) відбуватиметься лише в разі тарифної лібералізації «імпорт» із п'ятим сценарієм.

Зміна в обсягах виробництва має від'ємний тренд для всіх сценаріїв, окрім незначного росту за третім (0,83%). У цілому найбільший вплив спостерігається при управлінні технічною перемінною, що відображає гармонізацію існуючих державних стандартів якості та безпечності продукції з міжнародними за умови наскрізного впливу на всі сектори економіки України.

Зупинимось детальніше на зміні експорту/імпорту в розрізі кожного сценарію. За сценаріями 1 і 2 спостерігається незначне зростання обсягів експорту та імпорту в більшості секторів за виключенням будівництва, що за зростання імпорту демон-

Таблиця 2

Зміни в зовнішній торгівлі України за галузями виробництва відповідно до результатів моделювання, %

Сектори	Сценарій 1		Сценарій 2		Сценарій 3		Сценарій 4		Сценарій 5	
	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт
Зернові та інші культури	0,19	0,38	0,01	0,01	-0,27	2,31	0,00	-0,01	-0,02	0,00
Худоба та м'ясні продукти	0,34	0,56	0,01	0,02	-1,53	3,84	0,01	-0,02	-0,02	0,01
Мінеральні ресурси	0,18	1,02	0,01	0,06	-0,02	0,95	0,00	-0,01	0,01	0,00
Готові харчові продукти	0,22	0,28	0,01	0,01	-1,27	2,12	0,04	-0,07	0,27	-0,49
Інші харчові продукти	0,28	0,33	0,01	0,00	-1,54	2,71	0,10	-0,15	0,04	-0,08
Текстиль та одяг	0,12	0,55	0,00	0,02	-0,51	3,80	0,00	-0,02	0,00	0,00
Легка промисловість	0,40	0,25	0,01	0,01	-3,41	3,17	0,02	0,01	0,00	0,05
Важка промисловість	0,28	0,34	0,01	0,01	-1,86	2,07	0,10	0,00	0,00	0,03
Чорні метали	0,11	0,43	0,00	0,02	0,61	2,01	0,13	-0,28	-0,01	0,03
Вироби з металу	0,10	0,67	0,00	0,03	0,45	3,34	0,08	-0,36	0,42	-1,62
Будівельні послуги	0,90	-0,22	0,03	-0,01	-8,75	4,39	0,05	0,02	0,01	0,01
Транспорт і зв'язок	0,33	0,28	0,01	0,01	-2,38	2,72	0,01	-0,01	0,00	0,00
Інші послуги	0,36	0,33	0,01	0,01	-2,84	5,06	0,02	-0,01	0,00	0,00

Джерело: власні розрахунки автора

Таблиця 3

Зміна цін на фактори виробництва за результатами моделювання, %

Зміна внутрішніх цін на фактори виробництва	Сценарій 1	Сценарій 2	Сценарій 3	Сценарій 4	Сценарій 5
Земля	-0,02	0,01	-1,48	-0,01	-0,01
Некваліфікована робоча сила	0,21	0,01	1,71	0,01	0
Кваліфікована робоча сила	0,22	0,01	1,89	0,01	0
Капітал	0,21	0,01	1,83	0,01	0
Природні ресурси	-0,1	0	-4,3	-0,02	0,01

Джерело: власні розрахунки автора

Таблиця 4

Розподіл доходу за результатами моделювання, млн. дол. США

Розподіл доходу, млн. дол. США	Ефективність перерозподілу ресурсів	Фактори виробництва	Технологічна зміна	Населення	Торгові умови	Інвестиції – Заощадження	Всього
Модель 1	13,2	0	0	0	95,1	12,9	121
Модель 2	0,566	0	0	0	4,15	0,468	5,19
Модель 3	345	0	1372	0	1163	170	3050
Модель 4	0,381	0	4,89	0	1,56	0,468	7,3
Модель 5	-1,59	0	0	0	-3,74	-0,113	-5,45

Джерело: власні розрахунки автора

струе незначне падіння експорту – на 0,01–0,22% відповідно. Найбільше зростає експорт у таких секторах, як мінеральні ресурси (0,06–1,02%) та вироби з металу (0,03–0,67%) для обох сценаріїв (табл. 2).

Сценарій 3 змінює поведінку – позитивна зміна експорту спостерігається в усіх секторах, насамперед секторі послуг (5,06%), будівництві (4,39%) та м'ясних продуктах (3,84%). Будівництво та легка промисловість стануть секторами з найбільшими темпами зростання падіння імпорту (-8,75% та -3,41% відповідно). Незначне зростання імпорту спостерігатиметься лише для чорних металів (0,61%) та виробів із металу (0,45%).

Сценарій 4 демонструє незначне зростання імпорту для чорних металів (0,13%), харчової промисловості (0,1%) та виробів із металів (0,08%). Ці ж галузі зазнають найбільшого скорочення експорту: вироби з металу – на 0,36%, чорні метали – на 0,28%, харчова продукція – на 0,15%. Для решти галузей зміни в обсягах експортно-імпортних операцій будуть украй незначними.

Сценарій 5 демонструє незначне зростання експорту у п'яти секторах (худоба та м'ясні продукти – на 0,01%, легка промисловість – на 0,05%, важка промисловість – на 0,03%, чорна металургія – на 0,03% та будівництво – на 0,01%) та незначне падіння темпів імпорту для трьох секторів (зернові – на 0,02%, худоба і м'ясні продукти – на 0,02% та чорна металургія – на 0,01%). Для виробів із металу та харчової переробної промисловості характерне зростання темпів імпорту (відповідно, на 0,42% і 0,2%) при падінні темпів їх експорту (на 1,52% і 0,49%).

Розглядаючи трансформацію внутрішніх цін на фактори виробництва за результатами моделювання, слід зазначити, що відповідно до першого сценарію, вони зростають для некваліфікованої робочої сили (на 0,21%), кваліфікованої робочої сили (на 0,22%) та капіталу (на 0,21%), що зумовлено зростанням попиту на фактори виробництва завдяки змінам у вантажоперевезеннях в Україні, а саме скороченням строку доставки, розвитком транспортної інфраструктури тощо. Не останню роль у цьому відіграє також зростання попиту в секторі будівництва, що прискорює темпи імпорту та експорту. Водночас відбудеться незначне падіння цін на землю та природні ресурси (табл. 3).

За третім сценарієм описані тенденції проявляться ще виразніше: ціна некваліфікованої робочої сили зростає на 1,71%, кваліфікованої – на 1,89%, капіталу – на 1,83%. Доволі відчутно впадуть ціни на природні ресурси (-4,3%) і деякою мірою на землю (-1,48%). Цьому сприятиме падіння попиту на землю та природні ресурси і зростання попиту на інші фактори, зумовлене значним зростанням попиту вітчизняних виробників та споживачів на імпортовану продукцію.

Своєю чергою, внутрішні ціни на товари і послуги зростатимуть незначними темпами майже для всіх секторів економіки за всіма обраними сценаріями.

Найбільше зростання цін спостерігається у сценарії 3, зокрема на комерційні послуги (1,38%), транспорт і зв'язок (1,13%), будівництво (0,98%) та харчові продукти (0,62%). У сценарії 5, який відображає зняття торговельних тарифних обмежень, спостерігатиметься незначне падіння внутрішніх цін на виробу з металу (-0,02%), чорні метали (-0,01%), продукцію легкої та харчової промисловості (-0,01%).

Обсяги виробництва за секторами для всіх сценаріїв у цілому характеризуються падінням, окрім сценарію 3, адже передбачається, що в умовах адаптації вітчизняних стандартів якості до світових попит на більш якісну вітчизняну продукцію зростає як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Найбільшим сектором із трендом зростання темпів обсягу виробництва є будівництво – від 0,01% за сценарієм 2 до 1,44% за сценарієм 5. Відповідно до сценарію 5, при застосуванні зняття тарифних обмежень чорна металургія – єдиний сектор, що демонструє зростання обсягів виробництва (на 0,05%), на відміну від секторів «вироби з металу» (падіння на 0,27%) та «харчове виробництво» (0,07%). За вдосконалення транспортно-логістичної системи за сценарієм 1 найбільше скорочення виробництва спостерігатиметься в секторах «вироби з металу» (-0,19%) та «текстиль і одяг» (-0,18%).

Що стосується змін у розподілі доходів, то для економіки України за сценаріями 1–4 спостерігається позитивний ефект за рахунок наведених параметрів (табл. 4).

Для сценарію 1 – ефективність розподілу ресурсів позитивна за рахунок зростання попиту на фактори виробництва завдяки змінам у вантажоперевезеннях в Україну (скорочення строку доставки, розвиток транспортної інфраструктури тощо). Це обумовлює зростання попиту в секторі «будівництво від виробників», що прискорює темпи імпорту та експорту, більшою мірою за рахунок імпорту. Інвестиції – заощадження, торговельний ефект та податкові надходження від торгівлі формують позитивне сальдо. У регіональному розрізі від змін за сценарієм 1 найбільший ефект від технологічної зміни отримують Російська Федерація, ЄС і країни Азії та Близький Схід і Північна Африка. Із країн Причорномор'я найбільший ефект отримає Туреччина. А в цілому в розподілі доходу – Російська Федерація, Румунія і Грузія.

Для другого сценарію ефективність розподілу ресурсів позитивна за рахунок зростання попиту на фактори виробництва завдяки змінам у вантажних перевезеннях до країн Причорномор'я в рамках технічних та технологічних змін. Це також обумовлює зростання попиту в секторі будівництва від виробників, що прискорює темпи імпорту та експорту, більшою мірою за рахунок імпорту, але значно нижчими темпами, ніж за першим сценарієм. Інвестиції – заощадження, торговельний ефект та податкові надходження від торгівлі формують позитивне сальдо. У регіональному розрізі від змін за сценарієм най-

більший ефект від технологічної змінної отримають Туреччина, Румунія та Болгарія. А в цілому в розподілі доходу – позитивний ефект для ЄС та країн Азії і Близького Сходу та Північної Африки, для Російської Федерації, Азії та Америки ефект негативний.

Для третього сценарію ефективність розподілу ресурсів є найбільш позитивною за рахунок зростання попиту на фактори виробництва та їх перерозподіл – некваліфікована робоча сила, кваліфікована робоча сила, капітал – завдяки змінам у державних стандартах за умови наскрізного впливу на всі сектори економіки України (0,2% впливу, згідно з експертними розрахунками). У регіональному розрізі від змін за сценарієм 3 – ефект від технологічної змінної для всіх інших регіонів, окрім самої України. Наскрізна технологічна змінна забезпечила найбільший приріст ВВП та ефект від розподілу доходу, зокрема за рахунок перерозподілу ресурсів – зміни попиту на некваліфіковану та кваліфіковану робочу силу та капітал, технічна змінна викликала значні зрушення у взаємовідносинах між секторами.

Для сценарію 4 ефективність розподілу ресурсів позитивна за рахунок незначного перерозподілу – некваліфікована робоча сила, кваліфікована робоча сила, капітал – за рахунок зростання попиту на зазначені фактори виробництва. Інвестиції – заощадження, торговельний ефект та податкові надходження від торгівлі формують позитивне сальдо більшою мірою за рахунок імпорту. Вплив технологічної складової в секторальному розрізі на розподіл ресурсів характеризується:

- зростанням потреб у секторах «будівництво», «важка промисловість», «видобування», «вироби з металу», «легка промисловість», «худоба та м'ясні продукти», «зернові та інші культури»;

- падінням у секторах «інше харчове виробництво», «харчове переробне виробництво», «транспорт і зв'язок» та «чорна металургія».

Для сценарію 5 при від'ємному параметрі ефективності розподілу ресурсів негативний результат отримано за рахунок зниження ефекту від торговельних умов, відповідно, «Інвестиції – Заощадження» формують негативне сальдо.

У регіональному аспекті необхідно зазначити взаємовигідний характер для країн Причорномор'я при застосуванні сценаріїв 1–3 (табл. 5).

Таблиця 5
Регіональний розріз зміни реального ВВП
за результатами моделювання, %

Реальний ВВП	Модель 1	Модель 2	Модель 3	Модель 4	Модель 5
Україна	0,20	0,01	1,54	-0,03	-0,01
Румунія	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00
Болгарія	0,00	0,14	0,00	0,00	0,01
Туреччина	0,00	0,02	0,00	0,00	0,01
Росія	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00
Грузія	0,01	0,14	0,01	0,03	0,00

Джерело: власні розрахунки автора

Перший сценарій (вплив на вантажні перевезення з України до всіх країн світу) має незначний позитивний вплив на Грузію (0,01%), другий сценарій (поліпшення умов вантажних перевезень до країн Чорноморського регіону) є найбільш привабливим для всіх країн Причорномор'я, крім Росії. При незначному негативному впливі для України при застосуванні четвертого та п'ятого сценаріїв (-0,03%) є аналогічний позитивний ефект для Грузії при чет-

вертому сценарію (0,03%) та Болгарії і Туреччині при п'ятому сценарію (0,01%), що нівелюється позитивним перерозподілом ресурсів.

Таким чином, зняття торговельних тарифних обмежень для виділених секторів (харчова переробна промисловість та металургія) (сценарій 5) на рівні з лібералізацією умов торгівлі (сценарій 4) дають найменший вплив на розподіл доходу. Частково це зумовлено поступовим світовим трендом зі зниження тарифних та нетарифних торговельних бар'єрів між торговими партнерами, в якому Україна приймає активну участь – вступ до СОТ, двосторонні угоди, асоціація з ЄС. Заходи щодо розвитку логістично-транспортної інфраструктури можуть принести покращення у торговельно-економічних відносинах України в рамках світової торгівлі більшою мірою, ніж зниження тарифних та нетарифних торговельних бар'єрів між торговими партнерами.

Найбільший ефект – від сценарію 1 (вплив на вантажні перевезення з України до всіх країн світу в рамках технічних та технологічних змін (зокрема, зниження строку доставки) при умові зміни на 1%, що потребує зусиль із боку України, не вимагає додаткової взаємодії з країнами Причорномор'я; підлягає значній формалізації щодо реалізації технічної складової сценарію та сценарію 3 (оцінка впливу відміни державних стандартів за умови наскрізного впливу на усі сектори економіки України (0,2% впливу, згідно з експертними розрахунками). Вимагає комплексу мір законодавчого, економіко-технічного характеру та перехідного періоду.

Висновки. Своєчасна інформаційно-аналітична підтримка процесу прийняття рішень дає змогу провести зіставлення позитивних та негативних моментів і визначити ефективність застосування відповідних інструментів у системі зовнішньоторговельної політики держави. Моделі загальної рівноваги найбільш ефективні для аналізу торговельно-економічної політики, коли є необхідність розглядати з його допомогою низку факторів – соціально-економічну структуру, ціни і макроекономічні явища. Обчислювані моделі загальної рівноваги дають змогу врахувати всі сектори економіки і макроекономіки і в силу цього допускають докладне обстеження як прямих, так і непрямих наслідків будь-якої політики. Дана обставина особливо важлива у випадку оцінки реформ, які з найбільшою ймовірністю зіграють важливу роль в економіці і можуть мати серйозний вплив на інші сектори і/або рух іноземної валюти або капіталу. Із використанням ГТАР вбачається за доцільне формування позиції України на переговорах з питань укладення угод про вільну торгівлю, застосування інструментів торговельного захисту, перегляд зобов'язань у рамках СОТ та будь-які інші зміни у зовнішньоторговельному режимі.

Результати проведеного моделювання свідчать про те, що тарифна лібералізація на сучасному етапі не призведе до суттєвих змін у динаміці зовнішньої торгівлі України. Митні тарифи поступово втратили провідну роль регулятора зовнішньої торгівлі після вступу нашої країни до СОТ. Набагато більшою мірою на розвиток зовнішньоторговельної діяльності вітчизняного бізнесу вплинуть адаптація до міжнародних стандартів якості і безпечності продукції, що зменшить технічні бар'єри у торгівлі, а також спрощення процедур торгівлі шляхом удосконалення транспортно-логістичної системи експортно-імпорتنних операцій. Застосування першого сценарію або комбінація першого та четвертого, або першого, третього та четвертого сценаріїв може забезпечити поси-

лення економіко-торговельних відносин України з країнами-партнерами на взаємовигідних засадах. Їх успішна реалізація потребує активної взаємодії між урядами та представниками бізнес-кіл різних країн.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Матвійчук А.В. Моделювання економічних процесів із застосуванням методів нечіткої логіки: [монографія] / А.В. Матвійчук. – К.: КНЕУ, 2007. – 264 с.
2. Івашук Н.Л. Ринок деривативів: економіко-математичне моделювання процесів ціноутворення: [монографія] / Н.Л. Івашук. – Л.: Львівська політехніка, 2008. – 472 с.
3. Плєскач В.Л. Моделювання фінансово-економічних процесів: [монографія] / В.Л. Плєскач. – К.: КНТУ, 2010. – 427 с.
4. Кучеренко С.А. Аналіз, оцінювання і моделювання валютно-курсової політики трансформаційної економіки України: [монографія] / С.А. Кучеренко, О.Д. Шарапов. – Черкаси: ЧНУ, 2013. – 232 с.
5. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: [монографія] / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі. – К.: НІСД, 2012. – 365 с.
6. Бабкін С.В. Моделювання процесів в економіці та управлінні проектами з використанням нових інформаційних технологій: [монографія] / С.В. Бабкін [та ін.]. – Харків: ХНУРЕ, 2015. – 244 с.
7. Global Trade Analysis Project (GTAP) [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://www.gtap.agecon.purdue.edu/default.asp>.

УДК 339.56

Демехін А.В.

*аспірант кафедри міжнародних фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету*

БАЗИСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ФІНАНСОВИМИ ПОСЛУГАМИ

У статті розглянуто сутність, структуру та місце фінансових послуг у сучасній системі світогосподарських процесів. Проаналізовано динаміку зовнішньої торгівлі України фінансовими послугами. Визначено рівень сформованості вітчизняного ринку фінансових послуг та ефективність його інтеграції в глобальне фінансово-економічне середовище. Окреслено основні проблеми розвитку фінансового ринку України та напрями економічної політики держави щодо їх вирішення.

Ключові слова: фінансові послуги, зовнішня торгівля, фінансовий ринок, глобалізація, експорт, імпорт.

Демехин А.В. БАЗИСНЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ ФИНАНСОВЫМИ УСЛУГАМИ

В статье рассмотрены сущность, структура и место финансовых услуг в современной системе мирохозяйственных процессов. Проанализирована динамика внешней торговли Украины финансовыми услугами. Определен уровень сформированности отечественного рынка финансовых услуг и эффективность его интеграции в глобальную финансово-экономическую среду. Определены основные проблемы развития финансового рынка Украины и направления экономической политики государства по их решению.

Ключевые слова: финансовые услуги, внешняя торговля, финансовый рынок, глобализация, экспорт, импорт.

Demekhin A.V. BASIC DEVELOPMENTAL DETERMINANTS OF UKRAINE'S FOREIGN TRADE IN FINANCIAL SERVICES

The article deals with the nature, structure and place of the financial services in the modern system of global economic processes. Dynamics of Ukraine's foreign trade in financial services and the level of formation of the domestic financial market and the effectiveness of its integration into the global financial and economic environment are analyzed. The main problems of Ukraine's financial market development and directions of economic policy to resolve them are identified.

Keywords: financial services, foreign trade, financial markets, globalization, export, import.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших властивостей сучасного етапу глобалізації є посилення ролі її фінансової складової. Продовжує формуватися новий рівень взаємозалежності економік різних країн у результаті глобального кругообігу капіталів і пов'язаних із ними послуг. Зростаючі масштаби фінансових ресурсів, що обертаються в різних сферах економічної активності, справляють значний вплив на світогосподарські процеси, відбуваються їх постійний рух і перерозподіл між учасниками міжнародних економічних відносин.

Фінансова глобалізація знаходить своє вираження в трансформації локальних фінансових ресурсів у міжнародні, загальному збільшенні транскордонних потоків інвестування та, відповідно, розширенні обслуговуючих їх фінансових ринків; а також у підвищенні ролі цих ресурсів в світовому економічному розвитку. За таких умов динамічний розвиток зовнішньої торгівлі фінансовими послугами з метою ефективною інтеграції в міжнародний фінансовий ринок стає одним із визначальних факторів економічного зростання кожної країни світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку торгівлі фінансовими послугами та становлення міжнародного ринку фінансових послуг присвячено наукові праці низки вітчизняних учених-економістів, зокрема Д.А. Леонова [1], Н.М. Внукової [2], К.В. Масляєвої [3], О.І. Пальчук [4], О.І. Лютого і О.М. Юрчука [5] та ін. Їх напрацювання зробили вагомий внесок у формування теоретико-методологічних та концептуальних засад розвитку світового ринку фінансових послуг в умовах глобалізації. Однак розгляд питання виходу на нього України через зовнішню торгівлю фінансовими послугами досі не набув належного втілення у вітчизняній науковій літературі, що обумовлює необхідність подальших досліджень.

Мета статті полягає в аналізі сучасних тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України фінансовими послугами, а також формуванні пропозицій щодо регуляторних механізмів удосконалення її сучасного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. У більшості випадків під фінансовими послугами розуміють сукупність різноманітних форм мобілізації й вико-